

REVIIJA ZA PROMOCIJU ZDRAVOG ŽIVOTA

ZAGREB

zdravi grad

Broj 10 • ožujak – travanj 2003.

ISSN 1333-283X

BESPLATNI PRIMJERAK

UDRUŽE • SOCIJALNI ŽIVOT • ZDRAVLJE • EKOLOGIJA • INICIJATIVE

Poziv na »Doručak na travi«

Među najvažnijim etiološkim čimbenicima koji utječu na zdravlje svakako je pitanje pravilne prehrane i tjelesne aktivnosti. Svjesni te činjenice, u Ministarstvu zdravstva osnovano je Povjerenstvo za promicanje pravilne prehrane i tjelesne aktivnosti, koje je osmislilo javnozdravstvenu kampanju u skladu sa zacrtanim ciljem reforme zdravstva u smislu jačanja preventivne zdravstvene zaštite.

Time se želi utjecati na pozitivne promjene u načinu života i odnosu prema vlastitom zdravlju pojedinca i zajednice.

Projekt »ŽIVJETI ZDRAVO«, koji će se provoditi tijekom slijedećih pet godina, započet će u subotu 10. svibnja 2003. godine, na Svjetski dan kretanja, na ŠRC Jarun (Otok hrvatske mladeži), u 9 sati, pozivom na »Doručak na travi«.

Domaćin dana obilježavanja početka javnozdravstvenog projekta »Živjeti zdravo« je ministar zdravstva mr. sc. Andro Vlahušić, dr. med., a očekuje se dolazak predsjednika Republike Hrvatske gospodina Stjepana Mesića i brojnih uzvanika.

Drage sugrađanke i sugrađani, pridružite nam se na Jarunu!

Preporuka povjerenstva:

- Doručak – obavezan obrok,
- Izbor pravilnih prehrambenih namirnica,
- 8 čaša vode dnevno,
- Kretanje - 30 minuta dnevno.

Svečano obilježen Svjetski dan zdravlja 7. travnja

Hrvatska Vlada i Ministarstvo zdravstva i ove su se godine aktivno uključili u program obilježavanja Svjetskog dana zdravlja 7. travnja, pod geslom: »Zdrava djeca u zdravom okruženju«.

Ministarstvo zdravstva i Gradski ured za zdravstvo, rad i socijalnu skrb, zajedno s časnikom za vezu Svjetske zdravstvene organizacije u Zagrebu, organizirali su u Muzeju »Mimara« stručna predavanja i prezentacije na temu zdravlje djece i okoliš/okruženje, akciju uređenja zapuštenoga školskog igrališta u Klaićevoj ulici, te u suradnji s Gradskim uredom za obrazovanje i šport i školama radionice i športska natjecanja.

S obzirom da je pitanje zraka u gradovima kao i pitanje stradavanja djece u prometu obuhvaćeno temom Svjetskog dana zdravlja, Gradski ured za prostorno uređenje, graditeljstvo, stambene i komunalne poslove i promet dao je svoj obol obilježavanju toga dana, sadnjom stabala na školskom igralištu, te zabranom prometa motornim vozilima u središnjem dijelu grada 6. travnja od 7,00 do 20,00 sati.

Suvremeno društvo u procesima odgoja i obrazovanja mora težiti unapređenju sveukupnosti razvoja mladog čovjeka, što uključuje i njegovo osvješćivanje u odgovornost prema sebi i drugome, ali i odgovornost prema prirodi. Očuvanje zdravlja, usvajanje zdravih životnih navika i ciljeva usmjerenih zaštiti prirode i čovjekovog okoliša za zdrav život i zdravo djetinjstvo, kao i smisao zajedničkog rada pri prihvaćanju različitosti, predstavljani su i na zanimljivim dječjim uradcima ove i ostalih predstavljenih škola i udruga.

Obilježavanje Svjetskog dana zdravlja postala je hvale vrijedna tradicija koja svojim porukama snažno doprinosi izgradnji humanijeg i zdravijeg odnosa prema čovjeku i sveukupnoj prirodi. ■

»Sajam zdravlja« u Vinkovcima

Poglavarstvo Grada Vinkovaca i Vukovarsko-srijemska županija zajedno s Hrvatskom mrežom zdravih gradova i Školom narodnog zdravlja »Andrija Štampar« organizirali su u Vinkovcima od 11.-13. travnja 2003. godine »7. SAJAM ZDRAVLJA«.

Sajam je održan na prostorima tenis kluba »VINKOVCI« u parku Lenije, gdje su svoje gradove i rad svojih udruga i organizacija iz različitih područja djelatnosti predstavili mnogobrojni sudionici.

Grad Zagreb, Gradski ured za zdravstvo, rad i socijalnu skrb također se predstavio na Sajmu zdravlja putem tri prezentacije naših suradnika. Tako je gospođa Marija Halić iz Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Područne službe Zagreb sudjelovala sa prezentacijom »Kako uspješno do posla?«, gospodin Stjepan Fištrek iz Društva nezaposlenih Zagreb sa izlaganjem »Nezaposlenost – traženje rješenja« i gospođa Marinka Bakula Anđelić iz Gradskog ureda za zdravstvo, rad i socijalnu skrb sa prezentacijom »Zagrebačka strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2003. do 2006.«

Grad Zagreb se predstavio i na Izložbenom prostoru koji je bio dobro posjećen. ■

■ s a d r ž a j

■ vijesti 4

Zagrebačka strategija za invalide

Sanacija Jakuševca

■ interview 6

Dr. Neven Šimac, politist, upravni i pravni stručnjak

Zdravi grad oblikuje i učinkovita uprava

■ branitelji 9

Stambeno zbrinjavanje branitelja

■ ustanove 10

Dom za odgoj djece i mladeži

■ prevencija 12

Debljina – epidemija suvremene civilizacije

Izračunajte svoj indeks tjelesne mase

■ aktualno 14

SARS – kako se zaštititi?

■ Medicina i tehnika 16

31. međunarodni sajam medicine, farmacije i laboratorijske opreme

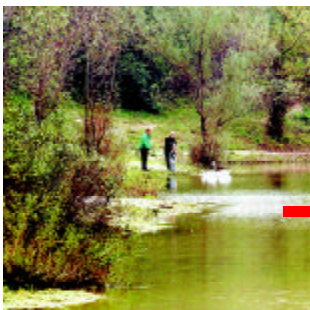
Snimio: Davor Goll

6

15

5

10

Moj Zagreb

Vlado Štefančić
glumac i redatelj

Kad su mi poručili, »nek' napišem nekaj ko Tebi«, bio sam prvo počašćen, pa onda, malo frustriran... Sve lijepo Tebi, napisali su bolji od mene... A onda, probuđiše me tvoje slike, vedute požutjelih nježnosti, dragih starih spomenara i djetinjaste svježine nikad zaboravljene mladosti.

Ovo moje pisanje možeš shvatiti poput lirskog razmišljanja upućenog onima koji su prolazili tvojim ulicama i šetalištima, možeš shvatiti i čarobnim pokušajem zaustavljanja jednoga vremena, ne dopustivši mu utonuće u zaborav prošlosti. Svejedno i danas, Vi, šetači njegovi, »zdignite« glave, pogledajte s ponosom na te, ne-prelijepo patinirane fasade, zaboravite brige i budite vedri; od danas pa »za navek« tako se izbrišu nepravde, postaje se ljepšim, plemenitijim. I slobodno viknite: *Kaj*, za koji napiše jedan »As«, da mu je »najgrublja rič na svitu«. Pa kaj onda? Maheri neki došli, okupirali te, »oplindrali« purgere, al', možda i oni jednom shvate taj stari kraljevski grad, njegov duh, europski »štih?«.

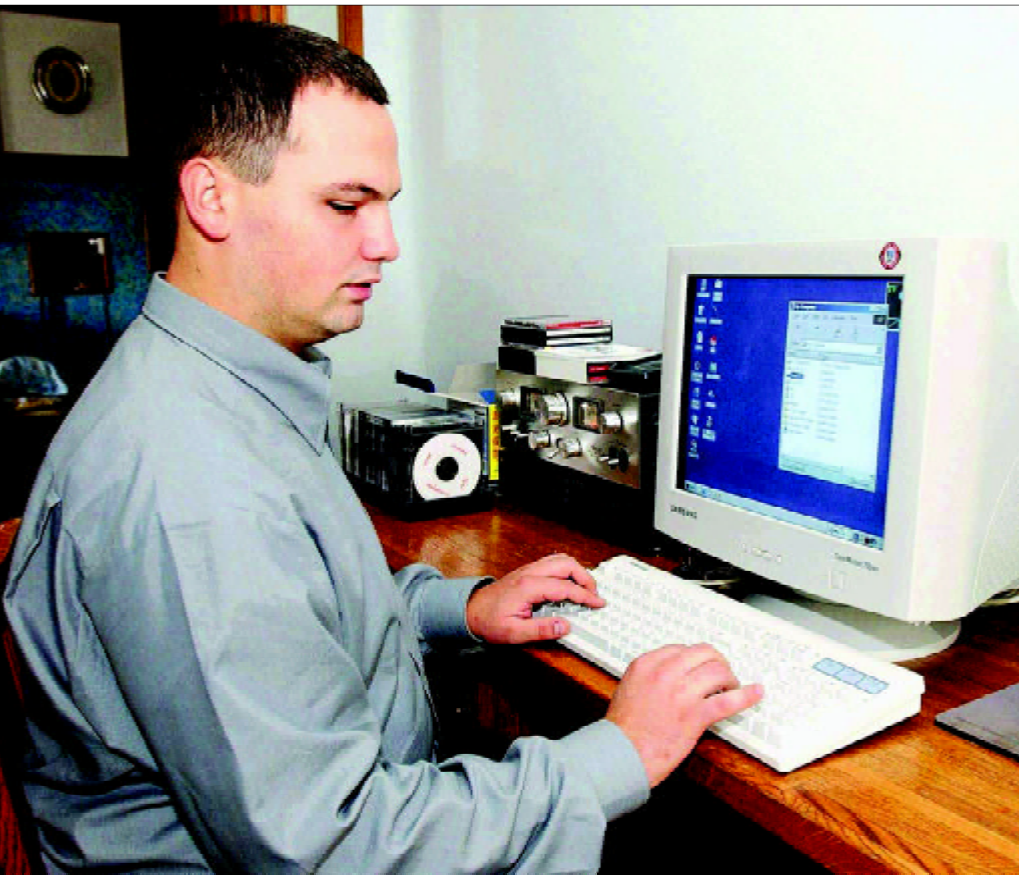
Al', ne brinite! Zagreb se zna braniti. Baš ovih dana uključio je svoj najjači obrambeni sustav buknuvši zelenilom svoje: Medvednice, Maksimira, Zelengaja, Tuškanca, ljepotom zelene potkove čarobnog Zrinjevca, eksplodirao vatrometom cvijeća i boja na trgu pred Kazalištem. A onda su zaplovile *One*, najljepše »puce« zagrebačke u istim bojama tvojih cvjetova. Čista, nepatvorena ljepota, ona »agramerska, pomalo starinska«. »Lanternu plinsku« i novi »Jet Set Internet«!

Pjesnik bi rekao Zagrebu...

*Ti si gospon i fakin,
uvek fora, uvek »in«.*

*Kak' da s pucom imaš spoj,
Tak' si lepi, Zagreb moj!*

3

Zagrebačka strategija za invalide

Gradonačelnica gđa Vlasta Pavić obratila se, posredstvom predsjednika Skupštine trgovačkih društva i pročelnika nadležnih gradskih ureda, trgovačkim društvima i gradskim ustanovama u vlasništvu Grada Zagreba. Razlog njenom obraćanju je podsjećanje na obvezu ostvarivanja Zagrebačke strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2003. do 2006. godine, a napose na području zapošljavanja. Prema mišljenju gradonačelnice, gradske tvrtke i ustanove moraju tu obvezu usvojiti kao stalan dio svoje politike zapošljavanja, jer će samo tako ona biti uspješna i istinski pridonijeti promicanju prava i unapređivanju položaja osoba s invaliditetom. Grad Zagreb mora u tome prednjačiti i zato će gradska uprava s osobitom pozornošću pratiti sve aktivnosti u vezi s ostvarivanjem usvojene strategije. ■

U Gradskoj upravi radi 14 slijepih osoba

Udruga slijepih Zagreb broji 1.078 članova, od kojih na području Grada Zagreba živi njih 879. Najviše ih muče nezaposlenost i stambeni problemi, te financiranje aktivnosti koje uključuju otkrivanje slijepih osoba, prevenciju sljepoće, stvaranje preduvjeta neovisnog življenja, rehabilitaciju, obučavanje za korištenje računalom i sl.

U sklopu Udruge djeluju Dramski, Šahovski, Športski, Planinarski studio i Radio - klub, a u prigodi posjeta 6. ožujka gradonačelnica Vlasta Pavić, sa suradnicima, uvjerala se da slijepi mogu uspješno odigrati i partiju pikada.

4

U razgovoru s prvim ljudima Udruge, gradonačelnica je najavila da će na Skupštini trgovačkih društava inicirati poštivanje propisa novoga Zakona o zapošljavanju invalida, prema kojemu bi se na 49 zdravih zaposlio jedan invalid. Čulo se i to da u gradskoj upravi radi 51 invalidna osoba, od kojih je 14 slijepih, te da će se svi njihovi i problemi drugih udruga invalida sustavno rješavati provedbenim aktima Zagrebačke strategije. ■

Dizalo za invalide u crkvi Sv. Križa u Sigetu

Tradicionalni Uskršnji susret Udruge invalidnih osoba oboljelih od multiple skleroze grada Zagreba, ove je godine po prvi puta obilježen i posebnim velikim slavljem u crkvi Sv. Križa u Sigetu. Susret s bolesnicima je započeo blagoslovom maslinovih grančica i Svetom misom koju je predvodio biskup msgr. dr. Vlado Košić.

Slavlje će posebice ostati upamćeno i zbog ugrađenog, na Cvjetnicu blagoslovljenog kao i prvi puta korištenog dizala, kojim će napokon, prelijepa crkva »Sv. Križa« pod svojim velebnim svodom, moći okupiti i ljude s posebnim potrebama. Kao što je poznato bolesnici oboljeli od multiple skleroze su godinama, zahvaljujući župniku crkvice »Rođenja Isusova«, p. Nedjeljku Dominiku Sliškoviću na zagrebačkoj Kajzerici, sadašnjem gvardijanu crkve sv. Križa, koristili za svoja okupljanja upravo prostor »njegove« male kapelice. O odlasku u »veliku« crkvu, čak i na svetu misu, najveći dio njih, mogao je tek sanjati. Ove godine, inicijativom invalidnih osoba, ljudi iz Crkve, prikupljenim sredstvima i financijsko potporom Grada, taj njihov san je ostvaren.

Sv. Misi i blagoslovu prisustvovali su i dogradonačelnik grada Zagreba Milan Bandić, pročelnik Ureda za zdravstvo, rad i socijalni skrb dr. Zvonimir Šostar, te Stipe Zeba, posebni savjetnik za društvene djelatnosti. Nakon završetka sv. Mise Udruzi oboljelih od multiple skleroze je obznanjeno kako joj je napokon, od strane Grada, dodijeljen i adekvatan prostor, za koji su nam mnogi oboljeli rekli da im dolazi u velikom trenutku iščekivanja Uskršnje radosti. ■

■ vijesti

Akcija čišćenja Bundeka

Na inicijativu Vijeća gradske četvrti Novi Zagreb - istok, Služba za mjesnu samoupravu organizirala je u subotu 5. travnja akciju čišćenja područja oko jezera Bundek. Članovi ekoloških udruga, ljubitelji prirode i svi građani dobre volje bili su pozvani da se pridruže toj hvale vrijednoj akciji, u kojoj su sudjelovala i neka gradska trgovačka društva te Hrvatske šume i pripadnici Hrvatske vojske. Kako je predviđeno, akcija će se održavati svake subote sve dok se područje Bundeka ne očisti, a tada će se postaviti ograde i rampe kako bi se spriječilo novo onečišćavanje tog nekoć vrlo popularnog zagrebačkog izletišta. ■

Nadzor sanacije gradskog smetlišta

Zbog intenzivnih radova na sanaciji smetlišta u Jakuševcu i neugodnih mirisa koje osjećaju stanovnici Jakuševca i Novog Zagreba, sjednica Gradskog poglavarstva održana 10. travnja počela je izvješćem o stanju i kakvoći zraka te trenutnim aktivnostima na zagrebačkom odlagalištu otpada Jakuševcu.

U prikazu trenutnog stanja, direktor ZGOS-a Zdravko Vac rekao je da su neugodni mirisi neizbježna pojava prigodom sanacije tako velikog odlagališta. Istodobno je najavio mjere koje bi trebale poboljšati takvo stanje, odnosno skratiti rokove u kojima su Zagrepčani prisiljeni to trpjeti. Tako će se dovršene radne plohe odmah uključivati u sustav odplinjavanja, a intenzitet smrada pokušati će smanjiti i preparatima, koji međutim imaju ograničeni učinak.

Predloživši uvođenje treće smjene na jakuševačkom deponiju, Z. Vac je zamolio sugrađane za strpljenje, jer nakon sanacije smetlišta poboljšat će se kakvoća življenja na tom području i riješiti problem dugogodišnje ekološke bombe.

Dr. Zvonimir Šostar, pročelnik Gradskog ureda za zdravstvo, rad i socijal-

Poboljšanje vodoopskrbe do 2008. godine

Zbog iznimno visokih gubitaka vode (41,5% ili 2.500 lit/sec), na sjednici Skupštine trgovačkog društva Vodoopskrba i odvodnja predložen je program sanacije cjevovoda kojim bi se do 2008. godine gubici sveli na minimum. Za to će, prema procjeni, trebati uložiti 515 milijuna kuna, a do prvih sredstava Vodoopskrba i odvodnja došla bi zaduženjem preko hipotekarnog kredita u iznosu od 85 milijuna kuna.

To je rečeno na press konferenciji nakon sjednica skupština u trgovačkim društvima, koju redovito saziva predsjednik skupština i pročelnik Ureda za gospodarstvo Ladislav Prežigalo. ■

Dr. Neven Šimac, politist, upravni i pravni stručnjak međunarodnog ugleda, savjetnik Vlada nekoliko europskih zemalja

Zdravi grad oblikuje i učinkovita uprava

Zvezdana Stancić

U razvijenim demokracijama temelj demokracije čini ljudska osoba i čovjekovo dostojanstvo. Poštivanje ljudske osobe i njenih prirodnih prava, poštivanje političkih, socijalnih i ekonomskih prava predstavljaju osnove demokracije.

Dr. Neven Šimac, politist, upravni i pravni stručnjak, dugi je niz godina radio na odgovornim dužnostima u francuskoj državnoj upravi, a danas je savjetnik u poslovima pripreme Vlada nekoliko europskih zemalja za pristup EU. Sveučilišnu karijeru započeo je kao asistent na zagrebačkom Pravnom fakultetu, na kojemu je završio postdiplomski studij krivično-pravnih znanosti. U Parizu je završio još dva postdiplomska studija, političke i državno-upravne znanosti, te obranio doktorat na temu prava čovjeka. Osim navedenoga, dr. Šimac je završio i studije uporednog prava te europskih i međunarodnih organizacija, u Strasbourgu, Madridu, Cagliariju i Freiburgu. S ovim uvažanim stručnjakom razgovaramo o ustroju i iskustvu rada lokalne samouprave u svijetu i Hrvatskoj, korijenima demokracije, načinima bržeg i efikasnijeg rješavanja problema i potreba građana, ulozi i djelotvornosti civilnih udruga, pravilima EU i putovima njihovih ostvarenja, kao i o mnogim drugim zanimljivim temama s tog područja.

Na samom početku razgovora, zamolila bih Vas da ukratko opišite početak, odnosno povijest demokracije.

6 ● Od kojih 2600 godina ljudske pisane povijesti, svega 400 godina pripada vremenu demokracije: prvi put u vrijeme stare Grčke, od šestog do četvrtog stoljeća prije Krista, a drugi put od konca 18. do danas. Dakle, ukupno manje od jedne sedmine pisane povijesti. Zanimljivo je, da se grčka demokracija javlja u Ateni kao lokalna, te da je zorno prikazuje način njezina funkcioniranja: skupina ljudi koja sjedi uokrug, što je omogućavalo da se i vide i čuju i osjećaju ravnopravni. Bilo je to društvo rela-

tivne jednakosti, jer žene nisu imale građanskih prava, a ropstvo je još uvijek postojalo, te je samim time to bila ograničena demokracija. Međutim, nakon tog perioda nestalo je demokracije, da se pojavi tek u drugoj polovici 18. st, nekako u isto vrijeme u Sjevernoj Americi i u Francuskoj.

Zanimljivo je i to, da se postupci i pravila demokracije javljaju najprije u vjerskim redovima srednjovjekovne Europe i da su mnoga demokratska načela u stvari crkvenog porijekla. Redovnici su bili ti koji su prvi stvorili i prakticirali pravila demokratske većine, kvoruma,

Samo »Vlada vlada«, u lokalnim se samoupravama upravlja, tj. vode lokalni poslovi

općeg prava glase, demokratskog donošenja odluka, smjene vodstava svakih nekoliko godina... Te ideje prihvaća zatim javna vlast, kako državna, tako posebice ona srednjovjekovnih gradova. Lokalna demokracija počinje u gradovima, prvenstveno u baltičkim, ali i ostalim hanseatskim gradovima i zapravo tu su praktični začetci europske demokracije. Ona se zatim širi u gradove sjeverne Italije, južne Francusku i, isto tako, primorske Hrvatske. Hrvatska ima dugotrajno iskustvo demokracije i važno je spomenuti, da najstarije začetke parlamentarizma nailazimo upravo u Hrvatskoj i na Islandu, gdje skupštine slobodnih ljudi,

tj sabori raspravljaju i odlučuju o javnim poslovima.

Kako se dalje nastavlja taj proces?

● Lokalna samouprava dobiva veliki zamah s razvitkom američke demokracije. Treba podsjetiti da su »local governments« i »local managers« osnove američke decentralizirane demokracije i da su se oni snažno suprotstavljali dvjema drugim institucijama američke demokracije, a to su američke savezne države i američka federacija. U SAD postoji veoma jak utjecaj lokalnih samouprava, dok se europske demokracije snažnije baziraju na građaninu. S jačanjem državnih institucija u europskim zemljama zamiru samouprave srednjovjekovnih gradova, a osnovni odnos postaje onaj države i građanina. Jedina od velikih europskih država, koja je zadržala srednjovjekovne lokalne samouprave bila je Njemačka i odatle njezin federalizam i landovi, tj. savezne države. Pogledamo li europsku političku kartu nakon Drugoga svjetskog rata, vidjet ćemo da je Njemačka bila jedina država koja je imala takav široko decentralizirani, federalni ustroj. Pri tome, naravno, zanemarujemo lažni federalizam u komunističkim zemljama.

Što nam o tome govori današnja politička karta Europe?

● Ako pogledamo današnju političku kartu Europe ustanovit ćemo široku decentraliziranost. Danas u mnogim državama postoje regije, tj. pokrajine kao institucionalna razina između države i općina i gradova. Primjerice, u Vel. Britaniji, Škotska i Wales s »Home Rule« dobijaju značajne ovlasti, u Francuskoj postoji dvadeset i šest regije, a u Španjolskoj je vrlo razvijena decentralizacija s regijama i pokrajinama, u Italiji i Belgiji gotovo

do stupnja federalizma. Kao što vidite, proces decentralizacije i jačanja lokalnih samouprava, upravo ovakvog, pokrajinskog međutipa, između općine i države, sve je razvijeniji. Razlog tome je što su europske države u pravilu željele poštivati najnižu lokalnu samoupravu, odnosno općine i gradove. Međutim, i u tome su postojala tri osnovna pristupa. Neke su države išle na smanjivanje općina i gradova, druge čak na povećanje, dok su treće poput Francuske - u kojoj i danas postoji preko trideset i šest tisuća općina. Sve države članice EU stvorile su međurazinu između općina i država jer je postojala potreba za koordinacijom općina i gradova. U Europi se zna da je »moguće vladati iz daleka«, ali da se dobro »upravljati može samo iz bliza«, kako se to kaže u Francuskoj.

Kako se ta pravila primjenjuju u tranzicijskim zemljama i kako to izgleda u Hrvatskoj?

● Važno je razlikovati spomenute dvije stvari, koje ponekad ljudima u tranzicijskim zemljama i nisu u potpunosti jasne. Tako samo »Vlada vlada«, a u lokalnim se samoupravama upravlja, tj. vode lokalni poslovi. Osnovne opće norme, a to su zakoni, donose se na idejnoj i ideološkoj osnovi, jer stranke u Parlamentu zastupaju svoja različita idejna shvaćanja. Zato i jesu parlamentarne koalicijske ideološki obojene i zato se u Parlamentu pazi, tko se s kime udružuje. Zbog toga je nepristranom promatraču bilo začuđujuće vidjeti, da se u Hrvatskoj u lokalnim samoupravama pokušava zabraniti suradnja između stranaka. Naime, na lokalnoj se razini ne donose zakoni, ne donose se odluke koje imaju idejnu, ideološku poruku. Na toj se razini samo upravlja, k tome onom materijom koja se tiče svakodnevnog života građanina. Prema tome, u lokalnim je samoupravama prirodno da različiti surađuju. Osim toga, apsurdno je i smiješno kad se rabi riječ - »općinska vlada«. Toga zaista nigdje nema! U Hrvatskoj postoji naime samo jedna Vlada, ona na Markovu trgu, kao što i u svakoj drugoj državi postoji samo jedna Vlada. Jedino ih u federalnim državama može postojati više. Hrvatska je unitarna država koja k tome nije dovoljno integrirana, nije dovoljno reformirana i nije dovoljno modernizirana. Upravo iz tih razloga, mislim kako je dobro što je Hrvatska unitarna država. Također je dobro i to što je u određenoj mjeri centralizirana, jer jedino one funkcije koje se dobro obavljaju u centru, jednoga se dana mogu i decentralizirati.

Kako radi lokalna samouprava u razvijenim demokracijama i što sve očekuje Hrvatsku na putu prema EU?

● U razvijenim demokracijama temelj demokracije čini ljudska osoba i čovjekovo dostojanstvo. Poštivanje ljudske

osobe i njenih prirodnih prava, poštivanje političkih, socijalnih, ekonomskih prava predstavljaju osnove demokracije. Bez toga svega nabrojenog, demokracije jednostavno - nema. Sva ona toliko naglašavana »briga za čovjeka« u vrijeme komunizma, u stvari uopće nije postojala. Naprotiv, upravo se čovjeka, osobu i njezino dostojanstvo nemilice gazilo. Iz toga koncepta treba izići. Nepoštivanje građanina, nepružanje informacija gra-

sada taj internet služi onima koji se njime znaju služiti, onima koji su imućniji, što također treba naglasiti.

Što se tiče pitanja vremena ulaska Hrvatske u EU, na to je pitanje teško odgovoriti. Postoje europski Ugovori, mnoga uredbi, smjernice i preporuke koje treba zadovoljiti, tj. pretočiti u nacionalno pravo, ili ih izravno primjenjivati u nacionalnom pravu. Nije dostatno zakone samo prepisati, ili ih tek prilagoditi EU.

đaninu, nepoštivanje njegovih prava u momentu izbora, nepoštivanje njegovih prava u lokalnoj samoupravi, izbora između političkih i ekonomskih rješenja u državi, veliki je javni grijeh i velika politička pogreška. Tim se putem u demokraciju ne ide i ne može doći. To danas znaju sve tranzicijske zemlje i mislim da je upravo kandidatura za EU dobar način da se neke stvari promijene. Jedna od prvih stvari koju će tražiti EU jest demokratski karakter poretka i poštivanje građanina. Prema tome, to predstavlja i jedno od prvih »poglavljaka« koje će Hrvatska morati zadovoljiti čim postane kandidat za EU, odnosno i prije nego što postane.

Uz nabrojena, koja pravila u EU još nismo dosad ispoštovali? Koliko će još vremena proteći do ulaska Hrvatske u EU?

● Postoje brojna pravila koje treba usvojiti i prakticirati, od jednakosti i poštivanja građana, prava javnosti, striktnog poštivanja zakona... Što se tiče zadovoljavanja potreba građana, u EU se pazi i na to da se građaninu uštedi njegovo vrijeme, da primjerice kod izdavanja nekih dozvola građani ne mora obilaziti desetine raznih »šaltera«. U današnje vrijeme se za obavljanje nekih administrativnih poslova sve više koristi internet, što također predstavlja važan aspekt djelotvornosti i uštede vremena. No, za

Treba ih i primjenjivati. Znajući koliko je hrvatski sudski sustav spor i nedjelotvoran, normalno je upitati: je li Hrvatska u stanju iz svoje »prve brzine«, ponekad i iz »rikverca« preskočiti odjednom u »četvrtu«? Upravo je ta »četvrta brzina« potrebna Hrvatskoj da dostigne Rumunjsku i Bugarsku, dvije zemlje koje relativno zaostaju u odnosu na deset prvih. Prema tome, mislim kako je Hrvatska naprednija od Rumunjske i Bugarske, te kako će samim time biti i bolja, nije dostatni argument. Zbog toga ne mogu odgovoriti na Vaše pitanje, kada će Hrvatska ući u EU.

Možete li nam pojasniti kako se suvremene države odnose prema smanjenju svojih funkcija i u čemu se to najviše ogleda?

● Od početka prošloga stoljeća suvremena je država evoluirala u tri pravca, pri čemu se uvelike se smanjio broj njezinih funkcija. Neki su politolozi pokušali procijeniti koliko to srazmjerno iznosi, pa se tako počesto čuje da je između četrdeset i pedeset posto funkcija koje je država obnašala na početku prošloga stoljeća nestalo iz njene nadležnosti. Taj se podatak odnosi, naravno, na suvremene, zapadne demokracije. Od tri spomenuta pravca, prvi se odnosi na decentralizaciju, tj. na napuštanje funkcija »prema dolje«, u pravcu lokalnih samouprava. Dakle, ono što je dobro

funkcioniralo centralno, a čime se još bolje moglo upravljati lokalno, prebačeno je na lokalne samouprave. Drugi pravac kretanja je prenošenje ovlasti i poslova »u stranu«, a to je privatizacija. Za jedan dio poslova, koje su države obavljale u prošlom stoljeću, uvidjelo se da njima može bolje upravljati privatni sektor. I, na koncu, neke su ovlasti, tj. nadležnosti države krenule prema Europi, odnosno »prema gore«. Dakle, imali smo pokret prema »dolje«, u lokalnu samoupravu, »u stranu« i prema »gore«, u Europu. A sve to, prema vrlo jednostavnom načelu supsidijarnosti. Što znači to načelo? Ako je zajednica niže razine u stanju bolje obavljati neke poslove od zajednice više vrste, onda to ona treba činiti. Ukoliko je, primjerice, regija (pokrajina) odnosno županija u stanju bolje od države obavljati neke funkcije, neka to čini regija. Ako je pak općina u stanju bolje obavljati neke djelatnosti nego što to čini pokrajina, neka ih vrši općina, ako su građanske udruge u stanju osiguravati neke djelatnosti bolje nego općine, neka to čine one, ako je to u stanju bolje

odnosu na zdravstvenu zaštitu. To su samo dva primjera gdje bi bilo vrlo opasno privatizirati, jer bi tada zaista »zadnji Hrvat mogao ugasiti svjetlo«... izlazeći iz Hrvatske.

Koji bi »model« pri svemu tome zapravo, mogle slijediti tranzicijske zemlje?

● Teško je govoriti o bilo kakvom modelu, jer tranzicija je jedinstveni povijesni proces, bez presedana ni primjera. Nije međutim dobro što jedan broj tranzicijskih zemalja slijepo slijedi anglosaksonske ultraliberalne modele javne uprave, što prevedeno znači: razbijmo državnu upravu i ministarstva, pa osnujmo umjesto njih »nezavisne agencije«. Već sama riječ »agencija« ukazuje na anglosaksonske modele, nekakve parcijalne interese i »razbijenu državu«. Jedino je jedinstvena javna, navlastito državna uprava na jednak i jedinstven način osiguravati zakonitost i jamčiti jednakost građana i pravnih osoba. Ako se umjesto ministarstava koja su odgovorna pred Parlamentom stvaraju »agencije« koje nisu nikome odgovorne, tada

no s njime odlazi. To je dobar način organiziranja kako političke, ministarske razine, tako i neovisne i stabilne državne uprave, jer potpuno odvaja političku sferu, ministra, njegove savjetnike od upravne sfere. Jedino tako državna uprava u stanju je inspirirati reforme i sprovesti ih, sigurna u svoju stabilnost i neovisnost od političkih kaprica i nepotizma.

Na kraju, molila bih Vas da se ukratko osvrnete na prepoznato dominantne kulturološke aspekte u nas i njihov utjecaj, posebice kad je pitanju mladež?

● Uloga lokalnih samouprava u kulturološkoj ponudi u razvijanim demokracijama je veoma značajna. Naime, one su te koje bi trebale odrediti gdje će se nešto u urbanim sredinama činiti, gdje će se što nuditi, gdje je nešto primjereno staviti? Na njima je osim toga odgovornost da osiguraju osnovni red važan za odvijanje normalnog života građana. Često se čuju prigovori građana na policiju. No, u tim slučajevima to nikako nije samo stvar državne policije već i lokalne samouprave, koja ima pravo reguliranja građanskog reda i mira, kao na pr. prometa, prodaje alkohola ili zatvaranja lokala i trgovina. Ako lokalne vlasti ne poštuju potrebe građana za mirom i sigurnošću, građani moraju udruživanjem steći potrebitu reprezentativnost i građansku hrabrost, zahtijevati promjene i kod prvih izbora smijeniti one koji ne poštuju i ne osiguravaju osnovni red i mir.

U mnogim se tranzicijskim zemljama međutim radi o nečem drugom. Naime, vrlo se brzo pristalo na ultraliberalne teze, po kojima se sve - pa čak i život - vrjednuje samo i jedino na tržištu, po kojima je kapital važniji od ljudskog rada, po kojima je svaki egoizam i privatni interes legitiman, a jedino što nije legitimno i što smeta, to je javni interes i opće dobro. A upravo je to krivo gledište i opasna logika koja dovodi do agresivnih ponašanja i konflikata.

Takvu, novu materijalističku ideologiju prati permisivna i agresivna reklama, kao i agresivna »glazba«, filmovi i spektakli, koji s europskom kulturom imaju malo ili nimalo veze. Ono što posebno čudi jest to da se deplasirano i olako ističe kako je Hrvatska »katolička zemlja«, iako se u javnom životu ne osjeća ni »vertikalna« ni poštenja, a ni običnog građanskog *fair playa*.

Naprotiv, kod mnogih koji egzibiraju svoju navodnu vjeru, izgleda da se ta vjera i građansko poštenje zaustavljaju na kućnom pragu, a na poslu i u društvu se usvaja »zakon« jačeg, imućnijeg i nepoštenijeg.

To je ono što smatram opasnim i što govorim o poremećenom poimanju vrijednosti i vrlina. ■

U Europi se zna da je moguće »vladati izdaleka«, ali da se dobro upravljati može samo »izbliza«

činiti obitelj, ili pojedinac, treba to njima ostavljati. To načelo supsidijarnosti moglo bi se hrvatski smisleno najbolje izraziti kao načelo pravične autonomije. Znači, prepustite svakome ono što je u stanju činiti dobro, na korist svoju ili na opću korist. I kad me sad pitate koliko koja država treba imati službenika, onda moram odgovoriti kako to ovisi o tome koliko je neka država evoluirala u tri navedena pravca? Koliko je decentralizirala, koliko je ovlasti povjerala Europi i koliko je drugih djelatnosti privatizirala?

Glede privatizacije postaje brojna pitanja, nezadovoljstvo, postavljaju se često pitanja zaštite javnog interesa i općeg dobra.

● Kod privatizacije valja biti jako oprezan i ne upasti u ultraliberalnu zamku koja kaže: države što manje, država mora biti samo službenica, »ancilla« ekonomije. To je u potpunosti krivo gledište, a k tome i vrlo opasno. Jer ekonomija je zbir privatnih interesa, a država je zaštita javnog, općeg interesa i općeg dobra. Prema tome, privatizirati se može ono što ne narušava osnovni javni interes i opće dobro. Bilo bi vrlo opasno kad bi se išlo na privatizaciju osnovnog školstva ili osnovnog zdravstva, jer to su elementi jednakosti djece pri ulasku u život i jednakosti građana u

dolaze u pitanje javne funkcije i javne usluge, odnosno u pitanje dolazi sve ono što država duguje svim građanima na jednak način. Postoji naime opasnost da se agencije ponašaju nejednako prema pojedinim građanima, tvrtkama, općinama, pokrajinama... a država je ta koja mora jamčiti tu jednakost. Zato ako pitate za ustroj, reći ću kako je dobro da su ministarstva organizirana na istovjetan način, tako da postoje uprave koje pokrivaju bilo pojedine djelatnosti, bilo tzv. horizontalne funkcije. Također je dobro da su na čelu tih uprava upravitelji kao upravni službenici, a nije i ne može biti dobro da uprave vode politički dužnosnici, tj. »pomoćnici ministra«. Isto tako nije dobro da se ministarska, osobna odgovornost razbije i razvodni u ministra zamjenika, pet - šest pomoćnika ministra i tajnika ministarstva. To nije dobro zato, jer su to politička imenovanja koja »zagađuju« državnu upravu, koja treba biti politički neutralna. Dobro je i normalno da je političko imenovanje samo ono koje se odnosi na ministra. Sve ostalo moralo bi biti stabilna i nezavisna državna uprava. Ne nezavisna od politike ministra, nego neovisna o političkim promjenama većine u Parlamentu. Pored toga, bilo bi dobro da ministar ima pravi kabinet, tj. ekipu stručnjaka savjetnika koju sa sobom dovodi i koja zajed-

■ branitelji

Stambeno zbrinjavanje branitelja i njihovih obitelji

Ustup građevinskog zemljišta bez naknade za hrvatske ratne invalide i članove obitelji poginulih branitelja iz Domovinskog rata

Gradska skupština Grada Zagreba donijela je na sjednici održanoj 24. travnja 2003. Odluku o načinu ustupanja građevinskog zemljišta za stambeno zbrinjavanje članova obitelji poginulog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata i HRVI-je Domovinskog rata, koju je pripremio Gradski ured za zdravstvo, rad i socijalnu skrb, Odjel za branitelje.

Odlukom je regulirana dodjela građevinskog zemljišta bez naknade, komunalno uređenog za osobe koje Zakonom o pravima hrv. branitelja iz Dom. rata i članova njihovih obitelji imaju pravo na stambeno zbrinjavanje stambenim kreditom Ministarstva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata za izgradnju kuće u vlastitoj organizaciji, ali je predviđena i organizirana izgradnja putem Ministarstva

za javne radove, obnovu i graditeljstvo. HRVI Domovinskog rata po dobivanju stambenog kredita za izgradnju kuće podnosi zahtjev za dodjelu komunalno opremljenog građevinskog zemljišta za gradnju kuće Gradskom uredu za zdravstvo, rad i socijalnu skrb, Odjelu za branitelje i udruge branitelja iz Domovinskog rata. Odjel za branitelje obavlja stručne, tehničke i administrativne poslove za Povjerenstvo koje predlaže Gradskom poglavarstvu donošenje akta o dodjeli građevinskog zemljišta HRVI Domovinskog rata.

Odlukom je propisan sastav Povjerenstva, uvjeti za dodjelu, veličina građevinskog zemljišta i područja prema kojim će se vršiti dodjela.

Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objave u Službenom glasniku

Grada Zagreba te će postupak zaprimanja zahtjeva biti javno oglašen putem Udruga iz Domovinskog rata Grada Zagreba i obavijestima u Područnim uredima Gradske uprave.

Donošenjem navedene Odluke Grad Zagreb je među prvima u Hrvatskoj propisao općim aktom uvjete i način na koji će HRVI Domovinskog rata i članovi obitelji poginulih hrv. branitelja riješiti svoje stambeno pitanje na načina kako je to spomenuti Zakon i propisao, odnosno stambenim kreditom MHBDR-a za izgradnju kuće i ustupkom bez naknade građevinskog zemljišta od strane Grada Zagreba.

Treba spomenuti da navedena obveza postoji samo za one HRVI-je koji su u trenutku stradanja imali prebivalište na području Grada Zagreba. ■

Medicinska rehabilitacija za hrvatske ratne invalide Grada Zagreba

Gradski ured za zdravstvo rad i socijalnu skrb pripremio je Odluku o uvjetima i načinu ostvarivanja bolničkog liječenja medicinskom rehabilitacijom HRVI-ja Domovinskog rata, koju je Gradska skupština Grada Zagreba prihvatila i donijela na sjednici održanoj 24. travnja 2003. godine.

U navedenoj Odluci regulira se ostvarenje prava na medicinsku rehabilitaciju iznad standarda Zakonom propisane zdravstvene zaštite, kojom se HRVI Domovinskog rata grada Zagreba osigurava dvotjedna medicinska rehabilitacija u specijaliziranim bolnicama i lječilištima.

Medicinska rehabilitacija biti će odobravana putem Povjerenstva za davanje mišljenja o potrebi rehabilita-

cije prema vrsti bolesti, ozlijede ili ranjavanja invalida iz Dom. rata.

Zahtjevi će se podnositi u Odjelu za branitelje i udruge branitelja iz Domovinskog rata Gradskog ureda za zdravstvo, rad i socijalnu skrb sa slijedećom dokumentacijom:

- potvrda o prebivalištu;
- drugostupanjsko rješenje o statusu HRVI-ja Domovinskog rata;
- nalaz i mišljenje drugostupanjskog liječničkog povjerenstva;
- medicinska dokumentacija;
- potvrda o statusu hrvatskog branitelja;
- potvrda iz članka 6. Odluke.

Ured prema potrebi, može zahtijevati i druge dokumente.

Specijalne bolnice i lječilišta u kojima će se provoditi medicinska rehabilitacija, biti će odabrane sukladno propisima za nabavu, vodeći računa o najzastupljenijim potrebama za vrstama medicinske rehabilitacije.

Provođenjem ovog oblika zdravstvene zaštite Grad Zagreb unaprijeđuje tjelesni i psihički status HRVI-ja Domovinskog rata, te i na taj način ostvaruje osnovno načelo posebne skrbi o invalidnim osobama.

Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u Službenom glasniku Grada Zagreba, te će sve informacije i upute biti pravovremeno proslijeđene Udrugama HVIDR-a Grada Zagreba, a obavijesti će biti i u Područnim uredima Gradske uprave. ■

■ ustanove

Dom za odgoj djece i mladeži

Dom za odgoj djece i mladeži u novozagrebačkom naselju Dugavama već dvadeset godina pruža usluge socijalne skrbi djeci i mladeži koja iskazuju poremećaje u ponašanju i osobnosti.

Dom za odgoj djece i mladeži u Zagrebu smješten je u novozagrebačkom naselju Dugave, u ulici Sv. Mateja 70a, tel. 01/66 00 777. Dom je javna ustanova socijalne skrbi, a pruža usluge djeci i mladeži koja iskazuju poremećaje u ponašanju i osobnosti izvan vlastite obitelji.

U Domu se ostvaruje sedam različitih oblika tretmana, i to u okviru cjelodnevnog ili poludnevnog boravka, te stalnog, tjednog ili privremenog smještaja. Korisnici tretmana su, dakle, djeca i mladež (u dobi od 8. do 21. godine života) koji iskazuju različite vrste i intenzitet poremećaja u ponašanju. Prema kriteriju kvalitete i intenziteta manifestiranih poremećaja u ponašanju, kao i obiteljskim i obrazovnim prilikama pojedinog korisnika, osigurava se i primjerena skrb i tretman (prehrana, odijevanje, održavanje osobne higijene, organiziranje prijevoza, briga o zdravlju, čuvanje, odgoj i obrazovanje, stručna pomoć u učenju uz skrb o školovanju i radnom osposobljavanju, radne aktivnosti, organizacija konstruktivnog provođenja slobodnog vremena i drugi oblici stručne pomoći).

U okviru institucionalnog, poluinstitucionalnog i izvaninstitucionalnog oblika tretmana provodi se postupak dijagnostičke obrade, domski tretman i produženi stručni postupak. U skladu s propisima o izvršavanju odgojnih mjera za maloljetne i mlade punoljetne počinitelje kaznenih djela, u Domu se izvršavaju sudske odgojne mjere (upućivanje u centar za odgoj; pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi; upućivanje u odgojnu ustanovu).

Unutar odjela dijagnostike provodi se dijagnostički postupak utvrđivanja etiologije, fenomenologije, trajanja, intenziteta i vrste poremećaja u ponašanju i osobnosti djece i maloljetnika, predlaganje odgovarajuće odgojne mjere, zaštite i tretmana te savjetovani rad s djetetom, njegovom obitelji, kao i savjetovani rad u suradnji s drugim institucijama. U okviru odjela domskog smještaja se osigurava stalni smještaj muške djece i mladeži u dobi od 12. do 21. godine te provođenje odgojne mjere upućivanja u odgojnu ustanovu. Centar za odgoj je ustrojen za izvršenje sudske odgojne mjere upućivanja maloljetnika u centar za odgoj. Ovu odgojnu mjeru sud izriče kada ocijeni potrebnim da se odgovarajućim kratkotrajnim mjerama utječe na ličnost i ponašanje maloljetnika. Privremeni smještaj se provodi u prostoru prihvatne stanice gdje se pruža hitna socijalna pomoć djeci i mladeži koja se zateknu u skitnji bez nadzora roditelja ili drugih odraslih osoba odnosno osigurava privremeni, kratkotrajni smještaj i skrb dok se ne ostvari povratak u vlastitu ili udomiteljsku obitelj, dom socijalne

skrbi ili im se smještaj osigura na drugi način. Poludnevni boravak u odgojnoj ustanovi osigurava se u okviru programa produženog stručnog postupka unutar kojeg se izvršava i odgojna mjera pojačane brige i nadzora uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi.

Cilj i zadatak programa ovog odjela je pružanje pomoći korisniku i njegovoj obitelji u prevladavanju odgojno-obrazovnih teškoća, odnosno teškoće socijalne integracije u užoj i široj sredini kroz provođenje socijalizacije i profesionalnog osposobljavanja. Program produženog stručnog postupka (PSP-a) provodi se u okviru osnovnih škola na području grada Zagreba i grada Velike Gorice. Korisnicima ovog programa osigurava se poludnevni boravak u školi. Stručnjaci provode neposredni sociopedagoški rad s djecom koja su uključena u redovni program osnovnoškolskog obrazovanja, a zapažena su u školskoj sredini po očitovanim rizičnim karakteristikama ponašanja i teškoća u socijalnoj integraciji.

Program PSP-a pri osnovnim školama ima karakter sekundarne prevencije.

Tretman se provodi na mjestu očitovanja teškoća socijalne prilagodbe, što je potpuno u skladu s orijentacijom na deinstitucionalizaciju i ranu intervenciju u slučajevima manifestiranja rizičnih ponašanja djece osnovnoškolske dobi. Kroz prethodnih petnaestak godina provođenja i širenja programa izvan okvira samog Doma u lokalnoj zajednici, evidentan je visok postotak učinkovitosti i ispunjenja svrhe sekundarne prevencije. To znači da se djeca nakon što su u prosjeku dvije godine podvrgnuta ovakvom tretmanu kasnije ne pokazuju upadnim po teškoćama funkcioniranja ni na obrazovnoj ni na ponašajnoj razini. Trenutno je u ovaj tretman uključeno 370 djece u 32 odgojne grupe. U Domu je zaposleno ukupno 100 zaposlenika, od čega je 75 stručnih radnika (defektologa-socijalnih pedagoga, socijalnih radnika i psihologa). U interesu korisnika stručno osoblje Doma surađuje s predstavnicima nadležnih centara za socijalnu skrb, nadležnih sudova, policije, prosvjetnih, zdravstvenih i drugih ustanova, institucija i nevladinih organizacija. Raznovrsni sadržaji koji se provode u bavljenju korisnicima mogu se razvrstati u nekoliko općenitih grupacija, a primjeri konkretnih sadržaja su: neposredna pomoć u učenju, različite aktivnosti usmjerene na vježbanje, navikavanje, poticanje, radne aktivnosti, sportske aktivnosti, likovni sadržaji, sadržaji/vježbe/igre usmjerene na usvajanje različitih životnih vještina, kulturni sadržaji, kompjutorska igraonica, maketarnica, foto-video klub, plesna škola itd.

U okviru Doma provodi se studentska praksa, hospitacije i kliničke vježbe u suradnji s profesorima sljedećih fakulteta i visokih škola: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet - Odsjek za poremećaje u ponašanju; Studijski centar za socijalni rad; Policijska akademija, Pedagoški fakultet te Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

U svakodnevnom bavljenju populacijom djece i maloljetnika s poremećajima u ponašanju pred stručno se osoblje postavlja zahtjevi prema kojima je neophodno uskladiti osobne sposobnosti, stručnost i iskustvo s potrebama, osobinama, prisutnim poremećajima u ponašanju i očekivanjima korisnika. ■

■ stvaralaštvo

Kazališna smotra osoba s posebnim potrebama

Zvezdana Stančić

Na tom se festivalu ne vodi borba za prestiž i naklonost bilo kojeg žirija, na njemu nema pobijeđenih kao što nema ni pobjednika

Pod pokroviteljstvom Ministarstva rada i socijalne skrbi, te Ministarstva prosvjete i športa, 7. ožujka su u Centru za odgoj i obrazovanje mladeži "Dubrava" otvoreni peti međunarodni susreti kulturno-umjetničkih skupina osoba s posebnim potrebama – INKAZ. Otvorenju su bili nazočni ministar rada i socijalne skrbi Davorko Vidović, dr. Zvonimir Šostar, pročelnik gradskog ureda za zdravstvo, rad i socijalnu skrb i Adinda Dulčić, ravnateljica Državnog zavoda za materinstvo, obitelj i mladež.

Prvi se INKAZ održao 1999. godine kada je uz petnaestak skupina iz cijela Hrvatske nastupila i jedna grupa iz Slovenije. U relativno kratkom razdoblju ova je manifestacija, zahvaljujući prije svega samozatajnim ljudima umjetničkih sklonosti i senzibiliteta za osobe s posebnim potrebama, prerasla u značajni kulturni događaj međunarodnog digniteta. Na tom se festivalu ne vodi borba za prestiž i naklonost bilo kojeg žirija, na njemu nema pobijeđenih, kao što nema ni pobjednika. Iz tih razloga INKAZ predstavlja hvale vrijedan odmak od mnogih znanih i razvikanih "prestižnih" festivala, te pruža istinski doživljaj oduševljenja čarolije zajedničkog okupljanja u radosti postignute uspješnosti.

Na svečanom otvorenju nastupili su mladi glazbenici, recitatori, kao i dražesne plesačice "Nikoline", pratiteljice Slađana Livnjaka koji je svojim temperamentom zadivio cijelu dvoranu. Tijekom održavanja dana INKAZA osnovan je i Savjet koji će nastojati raditi na što snažnijoj senzibiliziranosti javnosti u prihvaćanju i integraciji djece i mladeži s posebnim potrebama, kao i na promidžbi sveukupnih umjetničkih vrijednosti ovakvih događanja.

Na kraju, u nemogućnosti spominjanja sviju onih koji bi učinili cjelovitim opis ovih zbivanja, spomenut ćemo tek neke od šestdesetak predstava koje su iskreno oduševile svojom originalnošću i duhovitošću: "Zeleni fantek", Zavoda za osposabljanje invalidne mladine Kamnik, (Slovenija), "Šekspirova Kata" i "Stilske vježbe" Centra za odgoj i obrazovanje "Slava Raškaj", te igrokaz na tekst Tina Ujevića, "To smo mi" predstavljen učenicima Centra za odgoj i obrazovanje "Goljak". ■

Debljina - epidemija suvremene civilizacije

Dr. Elena Milutinović

Prvi hrvatski kongres o debljini, održan između 3. i 6. travnja u Rapcu, upozorio je na debljinu kao značajan javnozdravstveni problem u Hrvatskoj

Maleni pitoreskni Rabac, biser prelijepe Istre, bio je u mjesecu travnju domaćin *Prvoga hrvatskoga kongresa o debljini* s međunarodnim sudjelovanjem. Kongres je okupio brojne liječnike najrazličitijih specijalnosti, te farmaceute i nutricioniste koji su raspravljali o debljini, kao prepoznato značajnom problemu modernih civilizacijskih tekovina.

Prof. dr. **Mirko Koršić**, predsjednik *Hrvatskog društva za debljinu* pri Hrvatskom liječničkom zboru, istaknuo je "debljinu kao ozbiljan javno zdravstveni problem, koji je tek odnedavno postao predmetom intenzivnih endokrinoloških i metaboličkih istraživanja u svijetu". Spoznaja kojom se debljina tumači bolešću i danas se vrlo sporo širi u pučanstvu, posebice što ranije uvriježenim prihvaćanjem i nadalje predstavlja simbol – obilja. Tako se debljina, između ostalog, povezuje s lagodnim životom, odnosno prekomjernim uživanjem u obilju jela, tek eventualno, i kao estetski nedostatak.

U Hrvatskoj prekomjernu tjelesnu težinu i debljinu ima ukupno 69,2% muškaraca i 49,9% žena, te je važno njenu prevenciju i liječenje ozbiljno provesti, posebice što su njome povezana stanja ozbiljno narušenog zdravlja. Može se govoriti o epidemiji debljine. U usporedbi s pokazateljima u svijetu *Hrvatska je po učešću debljine u europskom vrhu*. Debljina je i u svezi s drugim bolestima kao što su: šećerna bolest tipa 2, visoki krvni tlak ili hipertenzija, kardiovaskularne bo-

lesti, mišićno-koštane tegobe, problemi disanja (apneja u snu), poremećaji masnoća ...Sve to ukazuje kako je debljina kritični rizični čimbenik zdravlja našeg sveukupnog pučanstva. Svrha Prvoga hrvatskog kongresa o debljini bila je pristup sveobuhvatnom prikazu novih spoznaja o epide-

U Hrvatskoj prekomjernu tjelesnu težinu i debljinu ima 69,2% muškaraca i 49,9% žena, po čemu smo nažalost u europskom vrhu

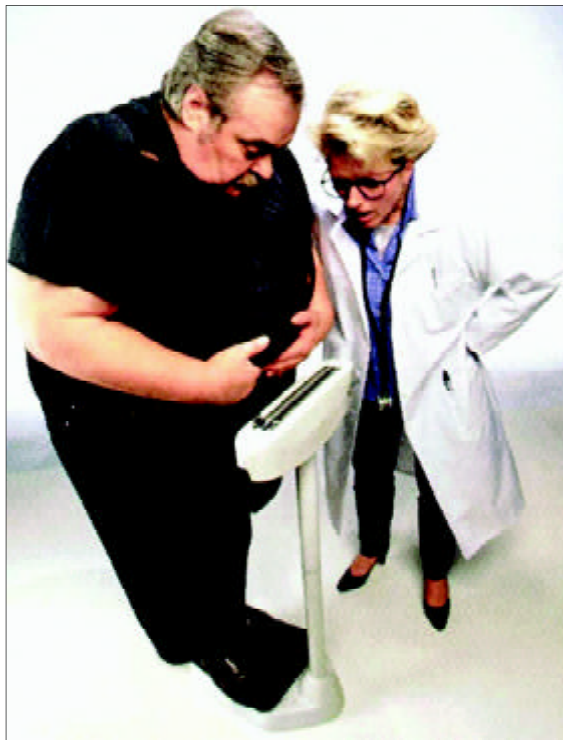
miologiji, tj. rasprostranjenosti debljine kod nas i u svijetu, kako u sveukupnosti, tako i po pojedinim regijama. Nadalje, prikaz novih spoznaja o etiologiji, tj. uzrocima debljine, koji su s jedne strane u samom čovjeku, dok s druge, u čimbenicima okoline. Na Kongresu su također predstavljeni i pomaci u liječenju debljine.

Potrebno je naglasiti kako se debljina, kao kronična i često doživotna bolest, vrlo teško liječi. Jedan od važećih razloga je i taj što od oboljelih iziskuje radikalne promjene načina života, a što bolesnici mahom teško prihvaćaju. Iz toga je razloga veoma važna trajna liječnička skrb i pružanje motivacijske podrške.

Svrha liječenja debljine je djelomično smanjenje tjelesne težine (za barem 5-

10 kg), odnosno, ne potpuno smanjenje tjelesne težine do normale, jer su kliničke studije pokazale da i djelomično mršavljenje bitno smanjuje postotak pridruženih bolesti, te time i smrtnost za više od 20%. Poseban osvrt dat je različitim dijetama za mršavljenje, obzirom da je mršavljenje dijetama jedno od najbezuspješnijih i najbizarnijih ljudskih iskustava. Isključivo stalno učenje debelih ljudi da usvoje zdrave prehrambene navike uz promjenu ponašanja kod hranjenja, te postavljanje dostižnih ciljeva, predstavlja sigurnu metodu kontrole smanjene tjelesne težine.

Stupanj debljine procjenjuje se određivanjem ITM-a (indeksa tjelesne mase), opsega struka, te omjera opsega struka i bokova. Danas se debljina, osim dijetom i povećanom tjelesnom aktivnošću, liječi i farmakoterapijom s dva i na hrvatskom tržištu dostupna lijeka čija je djelotvornost dokazana kliničkim pokusima, kao uspješna pomoć pri mršavljenju i održavanju smanjene tjelesne težine: *sibutramin* koji ubrzava osjećaj sitosti, zbog čega čovjek količinski manje jede, te *orlistat*, koji sprečava resorpciju masti u probavnom sustavu i time pridonosi lakšem smanjenju tjelesne težine. Jedan od ciljeva ovoga Kongresa bio je i taj, da se postigne uvrštenje tih lijekova na pozitivnu listu HZZO-a, budući da se oni u Hrvatskoj jedino mogu kupovati.

poremećaji žlijezda s unutrašnjim lučenjem (npr. poremećaj menstrualnog ciklusa i smanjena plodnost). S debljinom su češće povezane i neke kožne promjene, češći su i tumori probavnog sustava neovisni o hormonima, a postoji i sve veći broj dokaza kako je porast tjelesne težine direktno povezana s rizikom nastanka raka različitih lokalizacija, poput raka dojke i raka maternice, kod žena.

Na tom skupu su razmotreni i psihološki problemi kod debljine, odnosno uzroci zbog kojih ona nastaje, koji je prate i koji sprečavaju njezino liječenje.

Na kraju, iznesen je osvrt na kirurško liječenje debljine: isključivo i samo u slučaju ekstremne, te ponovljenih neuspješnih konzervativnih tretmana za smanjenje tjelesne težine uz poštivanje kontraindikacija za zahvat. Kongres je u 13 točaka donio **Nacionalni konsenzus o liječenju debljine**, s ciljem ukazivanja na važnost njena ispravnog liječenja. ■

Na Kongresu su predavanja naših i stranih vrsnih stručnjaka obuhvatila povezanost debljine sa šećernom bolešću, (npr. smanjenjem tjelesne težine dijabetičara dolazi do poboljšanja razine šećera u krvi, smanjenja doze lijekova za regulaciju šećera, smanjenja smrtnosti za 44% i poboljšanja kvalitete života). Povezanost debljine s kardiovaskularnim bolestima, razmatrani su, uz debljinu vezani

Izračunajte svoj indeks tjelesne mase

Idealna ili normalna tjelesna težina čovjeka može se izračunati na različite načine, no ona je prije svega individualna i ovisi o visini čovjeka, spolu, godinama i konstituciji. Svatko može izračunati svoj indeks tjelesne mase (ITM) te tako saznati u koju grupnu težinu pripada. Formula za izračunavanje je jednostavna, a glasi:

$ITM = \text{težina u kilogramima} : \text{visinom (u metrima) na kvadrat}$

Dakle, vlastitu težinu podijelimo s visinom izraženom u metrima, na kvadrat! Evo nekoliko primjera:

Muškarci: težina	80 kg : 1,80 na kvadrat (1,80 × 1,80)	ITM = 25
	80 kg : 1,72 na kvadrat	ITM = 28,5
	90 kg : 1,75 na kvadrat	ITM = 30
Žene:	80 kg : 1,65 na kvadrat	ITM = 29,90
	70 kg : 1,65 na kvadrat	ITM = 26
	60 kg : 1,65 na kvadrat	ITM = 23,5

Dobivene vrijednosti ITM od 20 – 25 znače normalnu tjelesnu masu, one između 25 – 30 umjerenu debljinu, a od 30 – 35 pretilost.

Udruga za prevenciju prekomjerne težine

Od listopada 2002. godine u Zagrebu djeluje Udruga za prevenciju prekomjerne težine. To je dobrovoljna i nedobitna udruga fizičkih i pravnih osoba, a osnovana je s temeljnim ciljem da širi spoznaje o korisnijim i zdravijim prehranbenim navikama, u svrhu postizanja i održavanja zdravlja pojedinca i cjelokupnog društva.

Djelatnosti Udruge usmjerene su na preventivno i terapijsko djelovanje na psihološke i sociološke uzroke nastanka prekomjerne težine, u suradnji sa zdravstvenim centrima, ustanovama i stručnjacima iz relevantnih područja. Pretilost, kao posljedica prekomjerne težine, postaje jedan od vodećih zdravstvenih problema u svijetu. Uzrokuje veliki broj bolesti, ali edukacijom i primjerenom preventivom ovi se problemi mogu riješiti na zadovoljavajući način.

Udruga za prevenciju prekomjerne težine spremna je pružiti pomoć svakom pojedincu, bez obzira na članstvo. Aktivnosti Udruge odvijaju se kroz seminare, savjetovanja i radionice, uz obvezno sudjelovanje zdravstvenih djelatnika, posebno dječjih psihologa, s obzirom na porast broja debele djece. Članovi Udruge, ali i oni koji to nisu, okupljaju se svakog ponedjeljka u 17 sati u prostorijama na Trgu Francuske Republike 11, gdje razgovaraju o temama vezanim uz pravilnu i nepravilnu prehranu. Svrha je tih okupljanja – potaknuti ljude na odgovornost prema vlastitome zdravlju i na drugačije razmišljanje o zdravlju. Želite li postati članom, suradnikom ili sponzorom Udruge za prevenciju prekomjerne težine, kontaktirajte ovu adresu i telefone:

Marulićev trg 15, 10000 Zagreb

Tel.: 01 48 28 237

Tel/fax: 01 65 23 963

098/ 91 35 819 i

091/ 57 19 638

SARS – kako se zaštititi?

Prim. dr. Darko Richter

Specijalna bolnica za bolesti dišnog sustava djece i mladeži »Srebrnjak«

Prema informacijama Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo, u Hrvatskoj do sada nije prijavljen niti jedan sumnjivi ni vjerojatni slučaj te bolesti.

Teški akutni dišni sindrom (*Severe Acute Respiratory Syndrome* – skraćeno SARS) prepoznat je u jedne osobe u Hong Kongu koncem veljače o.g. kao osobito teški oblik atipične upale pluća, a ubrzo je postalo jasno da se radi o epidemiji. U početku se ta epidemija protezala unazad do 1. veljače, a danas se retrospektivno prepoznaju i slučajevi s početka studenoga 2002. godine. Još se uvijek istražuje etiologija tog sindroma koji po svemu nalikuje žestokoj virusnoj dišnoj infekciji. S obzirom da još nema etiološke dijagnoze niti sigurnih testova za dokaz bolesti, u epidemiološkom pobrojavanju govori se o prijavama “**vjerojatnih**” slučajeva teškog akutnog dišnog sindroma. U nomenklaturi Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) sumnjivi slučajevi, bilo s radiološkim znacima pneumonije, bilo sindromom respiracijskog distresa, ili nalaz neobjašnjivog sindroma respiracijskog distresa na autopsiji, označavaju se kao “**vjerojatni**” slučajevi. Dok većina zemalja prijavljuje “vjerojatne” slučajeve, SAD prijavljuje “sumnjive” slučajeve, tj. one koji odgovaraju nešto široj definiciji teške respiracijske bolesti.

Američki Centers for Disease Control and Prevention (CDC) kao **sumnjivi slučaj SARS-a** definira respiracijsku bolest nepoznata uzroka s početkom nakon 1. veljače 2003. koja zadovoljava slijedeće kriterije:

- 14
- temperatura veća od 38°C,
  - jedan ili više znakova respiracijske bolesti (npr. kašalj, zaduha, otežano disanje, hipoksija, radiološki znaci bilo pneumonije, bilo akutno respiracijskog distresa,
  - putovanje unatrag 10 dana od početka simptoma u područje s dokumentiranim ili suspektnim prijenosom SARS-a (Kina, Vijetnam i Singapur; isključuju se područja sa

sekundarnim slučajevima ograničenim na zdravstvene radnike ili izravne kućne kontakte);

- bliski kontakt unutar 10 dana od početka simptoma, bilo s osobom s respiracijskom bolesti koja je putovala u područje sa SARS-om, bilo s osobom poznatom kao suspektni slučaj SARS-a.

Kao etiološki agens spominje se jedan potpuno novi virus iz grupe Corona virusa, no etiologija još nije sigurno potvrđena i dijagnostički se testovi još ne mogu sa sigurnošću prihvatiti, iako se svjetske farmaceutske tvrtke i instituti natječu u najavljanju skorajšnjeg dijagnostičkog testa za SARS. Povodom pojave SARS-a američka je Vlada, prvi put nakon 1983. godine, 4. travnja 2003. donijela **novi popis karantenskih bolesti** u kojem se specificiraju bolesti zbog kojih se osobe mogu izolirati, zadržati ili uvjetno otpustiti kako bi se spriječilo unošenje, prijenos i širenje zaraznih bolesti:

A. kolera, difterija, infektivna tuberkuloza, kuga, velike boginje, žuta groznica; virusne hemora-

gijske groznice (Lassa, Marburg, Ebola, Krimsko-Kongoanska, Južnoamerička, i druge još neidentificirane i neimenovane);

B. Teški akutni respiracijski sindrom (SARS), koji predstavlja bolest obilježenu temperaturom i znacima i simptomima upale pluća ili druge dišne bolesti, prenosi se od osobe do osobe pretežno kapljičnim putem i ako be se raširila među stanovništvom mogla bi imati teške javnozdravstvene posljedice.

Od 1. studenoga 2002. do 16. travnja 2003. u evidenciji Svjetske zdravstvene organizacije prijavljeno je 3293 vjerojatnih slučajeva SARS-a iz ukupno 22 zemlje. Pri tome su područja s dokumentiranim ili sumnjivim prijenosom SARS-a među stanovništvom ograničena na **NR Kinu (Peking, Hong Kong i dr.), Vijetnam (Hanoj) i Singapur**. Ostale zemlje za sada imaju status područja sa sekundarnim slučajevima u kojima nije bilo znatnijeg širenja zaraze među stanovništvom, ali je **ograničeno širenje na bliske kontakte bolesnika** zabilje-

ženo u Kanadi (Toronto), SAD i Velikoj Britaniji. Ukupno je umrlo 159 osobe što je oko 4,8% od aktualnih kumulativno prijavljenih slučajeva. Od ukupnog broja 81% otpada na odrasle, a ostatak na djecu. Sumnjivi ili vjerojatni slučaj SARS-a mora se hospitalizirati i izolirati. Najvažnije je odmah uzeti i pohraniti serum, te naknadno uzeti parni serum kako bi se barem retrospektivno, kada se razviju dijagnostički serološki testovi, moglo potvrditi ili opovrći dijagnozu SARS-a. Uzimaju se zatim uzorci sputuma, krvi, i mokraće radi pretraga na poznate uzročnike atipične pneumonije. Obvezna je RTG snimka pluća. Iz krvi se određuju SE, CRP, KKS, trombociti, CK, LDH, jetrene probe, elektroliti, urea i kreatinin. Primje-

njuju se antibiotici s djelovanjem protiv poznatih uzročnika atipične upale pluća. Osoblje koje se brine za oboljelog mora se zaštititi odgovarajućom opremom (naočale, rukavice, pregače), a ne smije se dopustiti moguća disperzija kapljica bolesnikovih sekreta i tjelesnih tekućina tijekom određenih intervencija (npr. nebulizatori, fizikalna respiracijska drenaža, bronhoskopija, itd.). U mnogih se bolesnika primjenjuje ribavirin i kortikosteroidi, no nema nikakvih jasnih naznaka da bilo kakva terapija mijenja tijek bolesti.

Za sada podaci ukazuju da je rizičan onaj kontakt s bolesnikom sa sumnjivim ili vjerojatnim SARS-om koji je uključivao njegovanje, izravni dodir s dišnim sekretima, tjelesnim tekućinama ili izlučevinama (npr. stolica).

Preporučuje se sljedeći postupak s osobama iz bliskog kontakta:

- **Informacija o bolesti;**
- **Aktivni nadzor 10 dana uz izolaciju kod kuće;**
- **Javnozdravstveni izvid svaki dan u kući kontakta ili telefonski;**
- **Dnevno mjerenje temperature;**
- **Ukoliko se u kontaktu pojave simptomi bolesti, osobu treba pregledati u kući i u odgovarajućoj zdravstveno ustanovi;**
- **Najstalniji simptom koji bi se najvjerojatnije prvi javio jest vrućica. Uz vrućicu prvih par dana vladaju opći simptomi umora i bolnosti mišića i kostiju, a nakon 2-7 dana može se javiti suhi kašalj i otežano disanje. ■**

Prva Info-postaja za kakvoću zraka u Zagrebu

Politika zaštite zraka u Republici Hrvatskoj temelji se na Zakonu o zaštiti zraka i pratećim provedbenim propisima.

Osnovna svrha zaštite i poboljšanja kakvoće zraka je očuvanje zdravlja ljudi, biljnog i životinjskog svijeta, kulturne i materijalne baštine te je cilj postići najbolju moguću kakvoću zraka i spriječiti ili barem smanjivati onečišćenja koja mogu utjecati na promjene klime.

Međunarodni ugovori koji uređuju zaštitu okoliša i praćenje kakvoće zraka, a koje je potvrdila Hrvatska i time ih recipirala u svoj pravni sustav, također nalažu sustavno praćenje i razmjenu podataka o stanju kakvoće zraka, posebno glede ocjene prekograničnog daljinskog prijenosa onečišćenja kao i ocjene utjecaja na ostale dijelove okoliša - vegetaciju, tlo, vode i sl.

Zbog navedenog bilo je potrebno započeti s uspostavom državne mreže, a da bi se to ostvarilo, bilo je potrebno zakonski propisati lokacije

postaja i program mjerenja kakvoće zraka na tim lokacijama.

Vlada RH tako je početkom 2002. godine donijela Uredbu o utvrđivanju lokacija postaja u državnoj mreži za trajno praćenje kakvoće zraka a ministar zaštite okoliša i prostornog uređenja donio je Program mjerenja kakvoće zraka u državnoj mreži za trajno praćenje kakvoće zraka.

Uredbom se utvrđuju prostorne lokacije za uspostavu 22 postaje u državnoj mreži do 31. prosinca 2007. godine. Kada se u potpunosti uspostavi državna mreža postat će sastavni dio monitoringa stanja okoliša, a financira se iz državnog proračuna.

S uspostavom postaja započelo se odabranom lokacijom u Zagrebu, na raskrižju Ulice grada Vukovara i Miramarske ceste kojoj je osnovni cilj pratiti onečišćenost zraka od prometa te o tome kontinuirano informirati javnost postavljenim displayem.

Na postaji, koja je trenutno u probnom radu i čeka uporabnu dozvolu, mjere se sljedeći pokazatelji onečišćenosti zraka: sumporov dioksid, dušikovi oksidi, ugljikov monoksid, prizemni ozon, benzen, toluen i ksileni, ukupne lebdeće čestice, UV-zračenje kao i meteorološki parametri. Također lebdeće čestice analizirat će se i laboratorijski. ■